

EEN NIEUWE KOLONIE GROTE STERNS IN DE WADDENZEE

Jan van Dijk & Mardik F. Leopold

Op Texel waren de laatste jaren twee grote kolonies van de grote stern *Thalasseus sandvicensis*: in natuurgebieden Wagejot en Utopia. Deze twee kolonies liggen slechts vier kilometer uit elkaar en vormen een 'tandem', met veel onderlinge uitwisseling. Vogels uit beide kolonies vliegen zowel naar het zuiden als naar het noorden om te gaan vissen op de Noordzee en kruisen elkaar dus voortdurend. Dankzij kleurringen weten we dat veel vogels gedurende een seizoen, of tussen seizoenen, beide kolonies bezoeken.

Tijdens de vestigingsfase in het voorjaar van 2019 werd de kolonie in Utopia echter bij herhaling verstoord door moedwillig losgelaten honden. De aantallen vogels aan de grond liepen in Utopia, parallel met de ontwikkeling in Wagejot, op tot *circa* 300 rond 1 april, maar daarna stakte het en is de kolonie verlaten. In 2018 was de duo-kolonie Utopia/Wagejot de grootste van Nederland (en Europa), met 6698 broedparen, waarvan 4136 in Utopia en 2562 in Wagejot; het jaar ervoor bedroeg het totaal nog 7147. De kolonies zijn toen geteld met een drone (Spaans *et al.* 2018).

Op 21 mei 2019 kwam de drone-telling van de kolonie in Wagejot op 6472 broedparen, slechts 226 minder dan vorig jaar voor beide locaties samen. De telling van 2019 suggereerde dat de meeste vogels die in Utopia waren verstoord zich in Wagejot hadden gevestigd en dat er maar een paar honderd paren 'zoek' waren. Kleurringonderzoek bevestigde dit beeld: veel vogels die vorig jaar in Utopia broedden, zijn in 2019 in het Wagejot afgelezen en van enkele weten we dat ze (in juni 2019) in Wagejot een kuiken grootbrengen.

figuur 1. Een deel van de kolonie grote sterns op de Steenplaat, tussen Texel en Vlieland (zichtbaar op de achtergrond), 11 juni 2019. Foto: Mardik Leopold

Part of the sandwich tern colony at Steenplaat, a sandbank between Texel and Vlieland in the western Wadden Sea. Vlieland is visible in the background.

Op 5 juni 2019 bracht het bewakingschip 'Phoca' een bezoek aan de Steenplaat, een hoge zandplaat tussen Texel en Vlieland. Op de Steenplaat broedden in voorgaande jaren onregelmatig dwergsterns *Sterna albifrons* en (minder vaak) visdieven *Sterna hirundo* en noordse sterns *S. paradisaea*. In 2017 (2 juli) zijn hier 55 paar dwergsterns, 40 paar visdieven en 7 paar noordse sterns aangetroffen door de tellers van de 'Phoca'. Op 3 juni 2018 zijn door de bemanning van de 'Phoca' op de Steenplaat 50 paar dwergsterns, 55 paar visdieven en 10 paar noordse sterns geteld. In 2019 bleken de aantallen sterns sterk toegenomen: circa 100 dwergsterns, 326 paar visdieven en 16 paar noordse sterns. De grootste verrassing op de Steenplaat in 2019 was de dichte kolonie grote sterns. Vanwege de bijzonderheid van deze vondst zijn alle nesten geteld door met twee man door de kolonie te lopen; het resultaat was exact 700 nesten. Het heeft er dus alle schijn van dat de vogels die dit jaar op Texel zoek waren, zich op de Steenplaat hebben gevestigd. De toename van het aantal visdieven is hooguit voor een klein deel te verklaren uit het feit dat Utopia in 2019 ook door deze soort is verlaten, want vorig jaar broedden hier slechts 26 paren (Spaans 2018 en Bernard Spaans pers. comm.).

Een belangrijk voordeel van de kolonies Utopia en Wagejot is dat ze binnendijks liggen, waardoor ze gevrijwaard zijn van overstromingen door hoge vloed tijdens zomerstormen (Leopold & Engels 2014). Dergelijke hoge vloed komen vrijwel jaarlijks voor en daarbij spoelen veel nesten van sterns en andere

figuur 2. Op het hoogste deel van de Steenplaat groeit wat biestarwegras *Elytrigia juncea*, dat zand vasthoudt, waardoor dit deel van de plaat nog iets hoger wordt. De grote sterns concentreerden zich op dit begroeide deel. Foto: Mardik Leopold, 11 juni 2019

Thanks to the sand couch on the highest ridges of Steenplaat, increasing amounts of sand are consolidated, resulting in the gradual elevation of the sandbank. The sandwich terns have selected these parts for breeding.

kustbroedvogels weg. Op 8 juni 2019 was er weer zo'n zomerstorm en de vrees bestond dat er legsels op de Steenplaat verloren zouden zijn gegaan en daarom is op 11 juni een tweede bezoek gebracht. De grote sterns broedden op het hoogste deel van de zandplaat en alle nesten zijn gespaard gebleven (figuren 1-3). Hetzelfde geldt voor de kleinere sterns; de vloed heeft de plaat kennelijk niet overspoeld.

Tijdens het bezoek van 11 juni is de kolonie niet meer betreden maar zijn van afstand zoveel mogelijk kleurringen bekeken, in een poging na te gaan wat de herkomst van de vogels kan zijn. In totaal hebben we 17 grote sterns afgelezen. Van de afgelezen grote sterns waren er negen in 2015 en 2016 in Utopia geringd; zes hiervan zijn eerder in 2019 in Wagejot gezien. Deze vogels waren dus 3-4 jaar oud, aan de jonge kant om te broeden. De acht vogels met niet-Textelse kleurringen waren afkomstig van Ameland (1) en Zuidwest-Nederland (7). Daarnaast is nog een grote stern gezien met een oranje kleurring (afkomstig van Griend), maar deze ring kon niet worden afgelezen. De niet op Texel uit het ei gekropen vogels zijn geboren in 2014 (2), 2016 (4) en 2017 (1); één was ouder en als broedvogel van onbekende leeftijd geringd op de Scheelhoekeilanden op Goeree in 2013. Van de afgelezen niet-Textelse ringen waren er drie al eerder dit jaar in Wagejot gezien, vier andere bovendien in eerdere jaren op Texel. Van de 17 afgelezen vogels was er dus maar één die nog nooit eerder op Texel is gezien, wat overigens niet per se betekent dat deze vogel nooit op Texel is geweest. De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat de vogels die in 2019 zijn 'geland' op de Steenplaat, in belangrijke mate afkomstig zijn van Texel en dat de meeste nog relatief jong waren.

Tijdens beide bezoeken aan de kolonie op de Steenplaat zijn in de nesten alleen eieren aangetroffen, kuikens waren er nog niet. In Wagejot op Texel is in 2019 het eerste kuiken al gezien op 21 mei. De broedvogels op de Steenplaat liepen in nog een ander opzicht achter bij die in Wagejot: 92% had op 11 juni namelijk een nog volledig zwarte kopkap (steekproef van foto's, n=159 vogels, figuren 2-3), terwijl in Wagejot de vogels aanzienlijk verder waren met hun kopruï – hier bedroeg het percentage volledig zwarte koppen 63% (op 12 juni; n=212). De kolonie op de Steenplaat lijkt dus gesticht door vooral jong-volwassen vogels, die aan het begin van het seizoen eerst nog uitvoerig hebben 'rondgeshopt' in al langer bestaande kolonies, in ieder geval op Texel, maar ook verder weg. Enkele van de afgelezen vogels werden dit jaar eerder namelijk ook gezien op Griend (1 vogel), in De Putten bij de Hondsbossche Zeewering (2) en op de Scheelhoekeilanden (2). Op deze drie locaties wordt minder afgelezen dan op Texel, waardoor de kans dat een vogel tijdens een kort bezoek ook wordt opgemerkt kleiner is. Een late vestiging door overwegend relatief jonge vogels is typisch voor nieuwe kolonies. De grote-sternkolonie in Utopia begon destijds (in 2012; Leopold & Engels 2014) precies zo. De tijd zal leren of de kolonie op de Steenplaat een lang leven is beschoren, maar voorlopig hebben de grote sterns er in Nederland weer een broedplaats bij.

Met dank aan Eric Menkveld (Natuurmonumenten) voor het vliegen met de drone in 2019 en aan Bernard Spaans voor het analyseren van de beelden. Eveneens dank aan de bemanning van de 'Phoca' voor het bezoeken van de Steenplaat en voor het uitvoeren van de nestentelling, en aan Bob Loos als extra kleurringenlezer op 11 juni.

Literatuur

- Leopold M.F. & B. Engels 2014. De Grote stern: een zeestern gaat binnendijks. Pp. 238-247. In: J. de Raad (redactie). Texel is anders. Landschap, (cultuur)historie en natuur. Uitgave van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.
- Spaans B. 2019. Visdief. Pp. 48-49. In: J. de Raad & L. Kooistra (redactie). Vogels op Texel 2018. Ornithologisch Jaarverslag VWG Texel.
- Spaans B., M. Leopold & M. Plomp 2018. Bepaling van het aantal nesten en het uitvliegsucces van Grote sterns op

Texel met behulp van een drone. Limosa 91: 28-35.

Jan van Dijk, Vogelwerkgroep Texel, Wulkpad 5, 1794 BK Oosterend, janfemvandijk@texel.com

Mardik Leopold, Wageningen Marine Research, Ankerpark 27, 1781 AG Den Helder

[verschenen 8 juli 2019]

SUMMARY – A NEW COLONY OF SANDWICH TERNS IN THE WADDEN SEA

Sandwich terns *Thalasseus sandvicensis* have been breeding intermittently on Texel, the westernmost island in the Wadden Sea, on various locations. During the last few years, the species bred in two nature reserves on Texel: Wagejot and Utopia. In spring 2019, when the first birds arrived from their wintering quarters, Utopia was repeatedly disurbed by dogs and all birds moved to Wagejot. A count of apparently occupied nests, conducted by flying a drone over the colony, yielded 6472 nests in 2019, only 226 short of the numbers in 2018 in Wagejot and Utopia combined. On 5 June 2019 a new colony was discovered on Steenplaat, a sandbank in the Wadden Sea, between Texel and the next barrier island Vlieland and a nest count on the ground resulted in exactly 700 nests. The colony was revisited on 11 June, after a storm, but the situation appeared unchanged. On this date only eggs were seen, while in Wagejot colony chicks were born since 21 May. On Steenplaat 92% of the sandwich terns were still in full summer plumage on 11 June (n=159), while in Wagejot the percentage of summer plumage birds had already dropped to 63% (n=212). The 17 colour rings that we read on 11 June showed that the newly established colony had strong connections to both Texel and several other colonies in The Netherlands. 16 of the 17 colour-ringed birds had been seen on Texel before, either earlier in 2019 or in previous years. Based on the data from the colour rings, and on plumage characters, most sandwich terns in 2019 on Steenplaat were first-time breeders (4-6 year old) which had started late on a new location.

figuur 3. De grote sterns die niet direct tegen de begroeiing aan konden nestelen, broedden in de directe nabijheid daarvan. Steenplaat, 11 juni 2019. Foto: Mardik Leopold

Birds that were unable to nest directly adjacent to the vegetation, chose a place in the immediate vicinity.